

İBRAHİM

﴿ ۱۴ ﴾ سُورَةُ اِبْرٰهِيْمَ

İlmi kitab cümlesinden İbrahim aleyhisselâmın duâsını tezkir eden bu Sûrei celîlenin hepsi Mekkîdir.

Bahri muhıtta ibni Abbas ve Katâdeden «

إِلَى النَّارِ» ilâ «أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ كُفْرًا

maadası mekkî olduğu menkul, tefsiri Nişaburîde de bu iki âyetin «Bedr» de nâzil olduğu mezkûrdur.

Âyetleri : - Elli iki.

Kelimeleri : - Sekiz yüz elli beştir.

Hurufu : - Üçbin dört yüz otuz dördtür.

harflardır. ل ٤٠ ص ٠ ز ٠ ظ ٠ ن ٠ ب ٠ ر ٠ م ٠ د ٠ - Fasılası :

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
﴿١﴾ الرَّكَّابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ
إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٢﴾ اللَّهُ
الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ
عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٣﴾ الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى
الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي
ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٤﴾

sh:»3009

Meali Şerifi

الر bir kitab ki sana indirdik insanları Rablarının iznile zulmetlerden nûra çıkarasın diye: doğru o azîz

hamîdin yoluna ki bütûn izzet-ü hamd onun 1 O Allahın ki Göklerde ne var, Yerde ne varsa hep onun,

şiddetli bir azâbdan da veyl kâfirlere 2 Onlar ki Dünya hayatı sever, Âhirete tercih ederler de Allah

yolundan çevirirler ve onun eğrilmesini isterler, işte bunlar çok uzak bir dalâl içindedirler 3

1. ﴿الرَّاقِبِ﴾ - Sûrei «Yunûs» ten beri geçen nazîrlere bak. « **اللَّهُ أَعْلَمُ بِمُرَادِهِ** » bu «

« **الف لام را** » mahreci muayyen ve mahdud olmiyan, bâtından çıkıp her harfe imdad eden elif

gibi tevhid ve istikamet delili olarak tecelli eden ve tilâvet-ü kiraetile « **لام را** » gibi dillerde

çalkalanarak vahdetten kesrete hitab eyliyen bu mümtaz harfler, ya'ni nazmı r'cazkâriyle bu Sûreyi teşkil

eden basit ve mürekkebe sesler ﴿**كِتَابٌ**﴾ öyle muazzam bir kitabdır ki - ya Muhammed

﴿**أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ**﴾ onu sana şanı azemetimizle biz indirdik. - İndirdik ki

﴿**لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ**﴾ insanları zulmetlerden çıkarasın

﴿**إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ**﴾ rablarının iznile nûra

﴿**إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ**﴾ doğru o azîz hamîdin sıratına

sh:»3010

-bütûn izzet ve kudret kendisinin, bütûn hamd-ü senâ kendisine mahsus olan ve binaenaleyh yoluna gidip

vikayesine sığınanları izzet-ü in'amiyle muazzez ve mükerrem kılacağı derkâr bulunan o rabbî mün'imîn

doğru yoluna, hak dinine ya'ni 2. ﴿اللَّهُ الَّذِي﴾ o Allahın - yoluna -ki

﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ bütün Göklerdeki ve bütün

yerdekiler hepsi onun - şu veya bu devletin değil hep onundur. Onun milki ve mülküdür. O yalnız

Semavâtâkilerin değil, Yerdekilerin de rabbidir, izzetiyle Göktekileri Yere indirir, nûrî inayetiyle Yerdekileri

Göklere çıkarır. İşte ya Muhammed, bu kitab böyle bir nûrî münzel ve sen öyle kâffei nâsa mürsel bir

Resulsün. Ya'ni hangi kavmden olursa olsun bütün insanları tenvir edecek Yer yüzünde cehl-ü sefalet ve

küfr-ü dalâlet akıdelerine kapılarak sefil gayelere, bâtil ma'budlara aldanarak kat kat zulmetler içinde

kalmış, mebd'e-ü meadî tanımaz, nerede bulunduğu- nu, nereden gelip nereye gittiğini bilmez olmuş

alel'umum insanları dalâlet ve sefaletten kurtarıp nûrî iyman ile izzet-ü hamd yoluna, azîz-ü hamîd olan

Allah din ve şeriatine hidayet edeceksin. Fakat kendi kudret ve iradenle değil, hepsinin rabbî olan o

rabbül'alemîn'in izn-ü tevfikile. Çünkü nûr onun, sen onun, Semavât ve Arzda müjde mü'minlere

﴿وَوَيْلٌ لِّلْكَافِرِينَ﴾ ve vay kâfirlere! - O nûru örtmek isteyen ve izzet-ü hamd yoluna çıkmak

istemiyen iymansızlara ﴿مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ şedid azâbdan. 3. ﴿الَّذِينَ﴾ Onlar ki

﴿يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ﴾ o alçak hayati sever, Dünyayı

Âhîret üzerine tercih ederler. - Bu gün yaşyalım da yarın ne olursa olsun derler, Dünya için Âhîreti satarlar.

﴿وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ve Allah

sh:»3011

yolunda men'ederler ﴿وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ ve ona i'vicac isterler. - İstikameti hoşlanmaz, Allah

yoluna eğri der, aykırı gidilmesini isterler, doğrudan eğri diye tezvirât yapar. Hiylekârlıkla nâsı sapıtmağa,

hak dinini eğmeğe, tahrif ve tebdil etmeğe çalışır, nûru zulmet, zulmeti nûr görmek ve göstermek isterler.

﴿أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ işte bunlar, uzak bir dalâl içindedirler. - Tarıkı haktan o

kadar uzağa sapmışlardır ki ona yanaşmak, felâh bulmak ihtimalleri yoktur. Onun için vay hallerine!

Böyle dalâli baîd içinde bulunan, i'vicac peşinde dolaşan kâfirler bu kitabın Arabî olmasına i'tiraz ederek

«sen bütün insanlara mürsel bir Resul olsa idin bu kitab Arabca mı olurdu? Hem bu hangi Peygamberde

görölmüş? Şimdiye kadar hiç bir Peygambere Arabî bir kitab nâzil olmamış iken bunun Arabî olması

adetullaha muhalif değil midir?» Diyecek olurlarsa:

﴿٤﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ

اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤﴾

Meali Şerifi

Ve biz her gönderdiğimiz Resulü ancak bulunduğu kavminin diliyle gönderdik ki onlara iyi beyan etsin

sonra da Allah dilediğini dalâlette bırakır, dilediğini de hidayete irdirir, ve öyle azîz hakîm o

4

sh:»3012

4. ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ﴾ Biz hiç bir Resulü - gerek hususî gerek umumî bir şeriat

veya kitab getiren hiç bir Peygamberi - başka türlü göndermedik ﴿الَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ﴾ ancak

kavminin lisanile gönderdik - ya'ni adetullah böyledir. Öteden beri her Resul, gönderildiği ümmetten ve

bilhassa içlerinde kaim olduğu cemaatin dili ile gönderile gelmiştir. ﴿لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ ki onlara

tebyin etsin - tebliğine me'mur olduğu şeyleri kavmine anlatsın anlattırsın. Bilenin bilmiyene, şâhadin gaibe

anlıyacağı bir lisan ile beyan ve tebliği bir vazife olduğunu tefhim etsin. Zira bir Resulün risaleti gerek

kavmine muhtass olsun gerek daha başkalarına da şamil bulunsun ve bu şümül gerek risaleti

Muhammediyyede olduğu gibi bütün insanlara ve hattâ İns- Cinne kadar umumî olsun ve gerekse bir kaç kavme âid bulunsun her halde o Resul, kavmini da'vet edecek ve ilk işi onlara risaletini anlatmak olacaktır.

Bu ise onların en iyi en kolay anlayabilecekleri kendi lisanları, kendi lgatlerle beyana mütevakkıftır. Evvel

emirde « وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ » mucebince en yakından başlayarak Resul,

kavmine bu tebyinî yapar, Allahın emirlerine beyan ve i'lan eder ﴿فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ﴾

Bunun zerine Allah da, kimini diler, idlâl eder - ya'ni gerek o kavmden olsun ve gerek haricden bulunsun

bizzat veya bilvasıta tafsilen veya icmalen o beyanı işiden nasın kimisini Allah, yola getirmez, hakkı

sevdirmez, o beyandan müstefid etmez, iymana muvaffak kılmaz, dalâle mahkûm eder.

﴿وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ Kimine de diler, hidayet eyler - lisanı Resulden, o tebyinden istifade

ettirir, hakkı sevdirir, iman ve ilim ve mucebince amel nasıb eder ve binaenaleyh bir taraftan Arabî bilenler

bilmiyenlere bildikleri lisanlar ile nakl-u tercema ederek beyanı Resulü tebliğ ve tebyîn

sh:»3013

ederler. Resulünün Resulü, veresei Enbiya olmak şerefine nail olurlar. Diğer taraftan bu şerefe nail olmak

için bir takımları da Arabî öğrenirler ve bu suretle lisanı Resulü esas olarak beyan ve da'vet, dilden dile

kavmden kavme neşr-ü ta'min olunur. Allahın idlâl ettiği bedbaht, hidayet ettiği bahtiyar olur. ﴿وَهُوَ﴾

ve o - Allah ﴿الْعَزِيزُ﴾ öyle azîz -Her şeyden üstün, meşîyyeti bütün esbab-ü avmile hâkim,

binaenaleyh iradesine münazea edilmek gayri mümkündür. Onun için idlâl ettiğini yola getirecek, hidayet

ettiğini şaşırabilecek hiç bir kudret, hiç bir irade bulunamaz. Ve beyanı Resul ne kadar kuvvetli ve vazih

olursa olsun Allahın izni olmayınca hidayete kâfi gelmez, hem de ﴿الْحَكِيمُ﴾ öyle hâkimdir. - Hiç

bir sebebe muhtac olmamakla beraber yaptığını hikmet ile muntazam yapar, iradesi mahzû hikmet olur.

Onun için beyandan evvel kimseyi dalâle mahkûm etmez. İzzeti hasebile Resulünü dilediği kavmden

intihab eder ve hikmeti hasebile beyanını o kavmin lisaniyle yaptırır. Binaenaleyh «

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
﴿بِإِذْنِ رَبِّهِمْ﴾ hitabiyle umum insanları biiznillâh tenvir etmek ve hidayet-ü dalâlin tefrikında

huccet olmak için risaleti Muhammediyye ile gönderilen bu kitabın, bu Kur'anı mübînin Arabî olarak inzal

buyurulmasında ve nâzil olduğu gibi «عَرَبِيًّا» hâkim kılınmasında dahi nice hikmeti ilâhiyye vardır.

Kur'an, başka bir lisan ile indirilse idi Peygamberin içlerinde bulunduğu ve ilk evvel hitab edeceği kavmi

anlamıyacak, «Sûrei fussilet» de geleceği vechile «

لَوْلَا فَصَّلَتْ آيَاتُهُ أَعْرَبِيٌّ وَعَرَبِيٌّ» demeğe hakları olacak ve diğer akvama

tebliğ-u ta'min için ilk naşirler yetişmiyecek ve binaenaleyh hiç bir kavim hakkında huccetullah tahakkuk

etmiyecekti ve eğer lisanları kâffesiyle indirilse idi de Arabîsi gibi bir çok Kur'an bulunsa idi böyle bir

mu'cize

sh:»3014

büsbütün muzır ve hikmeti tevhide münâfi olurdu, akvam arasında niza' ve ihtilâfi azaltacak yerde çoğaltır,

birleştirecek yerde dağıtırdı. Çünkü her biri yalnız kendi lisanını asıl ve hâkim tanımak lâzım gelecek ve

aralarında hâkim ve furkan bir kitab bulunmamış olacaktı. Hem bu taaddüd, terceme ihtiyacından

kurtarmıyacak, her kavm kendi lisanındaki ile diğerlerinin tevafuk edip etmediğini anlamak ihtiyacında

bulunacak ve bundan dolayı taaddüd ne kadar çoksa terceme ihtiyacı da o nisbette artacak ve bir

mütercimmin bütün lisanları bilmesi ıktıza edecek ve teklifi mâlâyutak halini alacaktı.

Bunun beyanı :

﴿٥﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ

لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥﴾

Meali Şerifi

Celâlim hakkı için âyetlerimizle Musâyı gönderdik ki: kavmini zulûmâtta nûra çıkar ve onlara Allah günleriyle öğüt ver diye, şüphesiz ki bunda çok âyetler vardır: çok sabırlı, çok şükredici her kimse için 5

5. ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا﴾ Filhakıka Musâyı âyetlerimizle irsal eyledik -

ya'ni risaletini mübeyyin mu'cizat ve kitab vererek zikrolunduğu üzere kavminin lisanile Resul yapıp

gönderdik ﴿أَنْ﴾ şöyle diye ki

sh:»3015

﴿أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ kavmini zulmetlerden nûra çıkar.
- «أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ» buyurulduğu üzere Musânın kavmi Benî İsrâîl idi.

Benî İsrâîl de Mısırda bulunuyordu, Fir'avnın zulm-ü kahri altında ne yapacağını şaşırılmış, cehl-ü dalâlet,

za'f-ü zillet, yeis gibi türlü türlü zulmetler içinde kalmış idi. Binaenaleyh bundan sonraki âyetten de

anlaşılacağı üzere bu emrîn hasılı ma'nâsı şu olur: Benî İsrâîli tenvir ederek Fir'avndan kurtar

﴿وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ﴾ ve onlara Allah günleriyle tezkir yap - tarihte ümmetlerin başından

geçen ve doğrudan doğru Allahın kudretini gösteren, Allah dedirten acı veya tatlı büyük vak'aları anlatarak

veya Allahın ni'metlerini, belâlarını hatırlatarak va'z-u nasihat et ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ﴾ şüphe yok ki

onda - o tezkir de veya o günlerde hangi kavmden olursa olsun

﴿لآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ pek sabırlı, çok şükürlü her kimse için behemehal bir

çok âyetler vardır. -Ki Allah tealânın kudret ve vahdaniyyetine, belâ ve ni'metine delâlet ve gönüllerini

intibah-ü ibret ve ümid-ü inşirah ile tenvir eyler. Gerçi bunlar herkes için âyet iselerde sabrı veya şükrü

veya ikisi de az veya hiç olmiyan kimseler onlardan müstefid olmaz, fi'len tenevvür edemezler, o tenevvür

hem sabbar, hem şekûr olanlara mahsustur ki mihnet karşısında yeis ve telâşa düşmez, ni'metin kadrini

bilir daima şükrünü edaya çalışırlar. Bu iki huy iman huylarından olduğu cihetle burada

﴿صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ mü'min demekten kinaye olduğu da söylenmiştir. Görülüyor ki Hazreti Musâya

﴿أَخْرَجَ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ buyurulmuştur, Resulü ekrem

sallâllahü aleyhi veselleme ise

﴿لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ buyurulmuştur. Demek ki

risalette esas, kadri müşterek

sh:»3016

bu tenvir ve fakat risaleti Muhammediyye kavminden başlamak üzere umum insanlar için oluyor. Risaleti

Musâ ise kavmine aid bulunuyordu. Diğer âyetlerde geçtiği vechile onun Fir'avne gönderilmesi de bilhassa

Benî İsrâil dolayısıyla idi. Maamafih böyle olması Musâya emredilen tezkîrat, Tevratta mezkûr âyât içinde

yalnız kavmi Musâyı değil, herkesi tenvir edecek âyetler bulunmasına mani' değildir. Onun için sûrei

«Maide» de geçtiği vechile Tevrat hakkında «فِيهَا هُدًى وَنُورٌ» buyurulduğu gibi burada

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ buyurulmuştur.

İşte Allah günlerinin tezkirindeki bu hikmete mebnî bunun bir zübdesini tezkir etmesi emrolunarak

Resulullah'a da buyuruluyor ki :

﴿٦﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ
اَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُدَّبِحُونَ

أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ
﴿٧﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ
عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا فَأِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٩﴾

sh:»3017

Meali Şerifi

Ve o vakit Musâ kavmine dedi ki: Allahın üzerindeki nı'metini anın: birvakit sizi Âli Firanvden kurtardı, sizi

azâbın kötüsüne peyliyorlardı ve oğullarınızı boğazlayıp kadınlarınızı diri tutmak istiyorlardı ve bunda

rabbınızdan size azîm bir imtihan var 6 Ve düşünün ki rabbınız şöyle il'ân buyurdu: Celâlim hakkı için

şükrederseniz elbette size artırırım, ve eğer nankörlük ederseniz haberiniz olsun ki azâbım çok şiddetlidir 7

Siz ve bütün Arzda bulunanın cemisi küfran etseniz şu muhakkak ki Allah hepinizden müstağni ve zatında

hamîd bir ganîdir 8

Ey Muhammed ümmeti :

﴿٩﴾ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ
وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا
أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٩﴾

Meali Şerifi

Size önünüzden geçenlerin haberleri gelmedi mi? Kavmi Nuhun, Âdın ve Semudun ve daha onlardan

sonrakilerin ki

sh:»3018

tafsıllarını ancak Allah bilir, onlara resulleri beyyinelerle geldiler de ellerini ağızlarına ittiler ve biz dediler:

sizin gönderildiğiniz şey'i tanımıyoruz ve biz, sizin bizi da'vet ettiğiniz şeyden bir şekk içindeyiz 9

9. ﴿الْمَ يَأْتِكُمْ﴾ - Bu hitab zahiren kelâmı Musâdan gibi görünürse de tarafı ilâhîden kavmi

Resule bir ibtidai hitab olması bir çok müfessirînce tercih edilmiştir. Filvaki' Tevratta Ad ve Semudün zikri

olmadığı doğru ise bu müteayyin demektir.

﴿لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ﴾ Ki onları Allahdan başkası bilmez - ya'ni kavmi Nuh ve Ad ve

Semudden sonra tarihin mechuliyeti içine gömülmüş, mikdar ve hususiyetlerini Allahdan başkasının

bilemeyeceği daha nice kavmler « وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا » mantukunca ne kadar çok

karınlar mahv-ü munkarız olmuştu ki bunlar hakkında da «

﴿مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ﴾ buyurulduğu

üzere velev kısmen ve icmalen olsun haber gelmedi mi? İbni Mes'ud radiyallahü anh bu âyeti okuduğu

zaman dermiş ki « كَذِبَ النَّسَابُونَ » ya'ni İlmi ensab iddiasında bulunanlar ve Âdeme

varıncaya kadar bütün urukı beşerin silsilei nesebini ta'yine kalkışanlar yalan söylemiş olurlar. Zira «

﴿لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ﴾ buyurulmuştur. İbni Abbas radiyallahü anhümadan merviydir ki

«Adnan ile İsmail arasında otuz baba vardı ki ma'ruf değildir» demiştir. Aleyhissalâtü vessalâmdan mervidir

ki «Maadd ibni Adnan Edd» i geçmezdi ve buyurmuştur ki «

تَعَلَّمُوا مِنْ أَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ وَتَعَلَّمُوا مِنْ

النُّجُومِ مَا تَسْتَدِلُّونَ بِهِ الطَّرِيقَ » neseblerinizden erhamınıza sile yapacak kadarını

öğrettiniz, yola istidlâl edecek kadar da nücüm öğrettiniz. Ba'zı müfessirîn de demişlerdir ki şu halde bu

münasebetle hılkati Âdemden beri geçen senelerin adedini de kestirmek mümkün değildir. Onu da Ancak

Allah bilir.

﴿جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ﴾ - Bütün o kavmler ne oldu bilir misiniz?

sh:»3019

Onlara Resulleri beyyinelerle geldiler. - Açık deliller, beyanlar, mu'cizeler getirdiler

﴿فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ﴾ de onlar ellerini ağızlarına ittiler -gayızlarından

parmaklarını ısırılar, yahud bütün kuvvetlerle ağızlarını tutmağa, susdurmağa çalıştılar, yahud o

Peygamberlerin kendilerini uzatılan desti imdad ve hidayetlerini ağızlarıle reddettiler, öpecek yerde ısırılar

﴿إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ﴾ ve dediler ki ﴿وَقَالُوا﴾ her halde biz sizin

kendisile gönderildiğiniz şeylere kâfiriz - ve getirdiğiniz beyyinelere inanmayız. Da'vetinize gelince de

﴿وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ﴾ bizi da'vet ettiğiniz şeylerden de

muhakkak ve muhakkak şek içindeyiz ﴿مُرِيبٌ﴾ öyle bir şek ki kocundurucu - ya'ni pireleniyoruz,

kuşkuluyoruz, ürküyoruz.

﴿١٠﴾ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى
قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ
يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَاتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿١١﴾

sh:»3020

﴿١١﴾ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللّاهُ
يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ
بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللّهِ وَعَلَىٰ اللّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾
وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَىٰ اللّهِ وَقَدْ هَدَيْنَا سَبِيلًا وَلَنْصَبِرَنَّ عَلَىٰ
مَا أذَيْتُمُونَا وَعَلَىٰ اللّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٣﴾ وَقَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِي

مَلَّتْنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤﴾
وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ
وَعِيدِ ﴿١٥﴾ وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٦﴾

Meali Şerifi

Resulleri hiç, dediler: Gökleri ve Yeri yaradan Allahda şekk edilir mi? O, sizi günahlarınızı mağrifet

etmek için çağırıyor ve müsemmâ bir ecele kadar size müsaade ediyor, siz, dediler bizim gibi bir

beşersiniz, bizi babalarımızın taptıklarından çevirmek istiyorsunuz, o halde bize sultası açık bir bürhan

getiriniz 10

sh:»3021

﴿١٦﴾ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيَسْقَىٰ مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ ﴿١٧﴾ يَتَجَرَّعُهُ
وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ
وَمَنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٨﴾

Meali Şerifi

Resulleri onlara: evet, dediler: biz, sizin gibi bir beşerden başka bir şey değiliz ve lâkin Allah kullarından dilediğine nîmetini ihsan buyurur ve Allâhın izni olmadıkça size bir sülta ve bürhan getirmek bizim haddimiz değildir, ve hep Allaha tevekkül etmelidir onun için mü'minler 11 Ve biz, neyimize Allaha mütevekkil olmalıyım ki, o, bizlere yollarımızı dos doğru gösterdi, ve elbette bize yaptığınız ezalara karşı sabredeceğiz, ve hep Allaha tevekkül etmelidir onun için mütevekkiller 12 Küfredenler de resullerine dediler ki mutlak ve mutlak sizi toprağımızdan çıkarınız, yâhud ki milletimize dönersiniz, rabları da onlara şöyle vahiy verdi ki muhakkak ve muhakkak zalimleri ihlâk edeceğiz 13 Ve arkalarından sizi o Arza iskân eyliyeceğiz, bu işte makamımdan korkana, vayımdan korkana va'dim 14 Hem futuhat istediler, hem de haib oldu her cebbarı anîd 15 Arkasından Cehennem, neler olacak ve irin suyundan sulanacak 16 Yutmağa çalışacak, boğazından geçiremeyecek, her taraftan ona ölüm gelecek, halbuki ölmeyecek, arkasından da galiz bir azâb 17

sh:»3022

﴿١٨﴾ مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ
الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ
هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿﴾

Meali Şerifi

Rablarına küfredenlerin meseli şudur: amelleri bir küle benzer ki onu fırtınalı bir günde rüzgar şiddetli

savurmaktadır, kazandıklarından hiç bir şey ellerini geçmez, işte budur asıl o uzak dalâl 18

﴿١٩﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ
يَشَاءُ يَذْهَبِكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٢٠﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ
بِعَزِيزٍ ﴿٢١﴾ وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ
اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْنَا
أَجْرَعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ ﴿﴾

﴿٢٢﴾ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقَّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٤﴾

Meali Şerifi

Görmedin mi? Allah Gökleri ve Yeri hakkile yaratmış, dilerse sizi giderir yep yeni bir halk getirir 19 Ve

Allaha göre bu, ehemmiyetli bir şey değildir 20 Bir de hepsi toplanarak Allahın huzuruna çıkmışlardır,

zuafâ kısmı büyüklük taşıyanlara: şöyle demektedirler: bizler sizlere tabi' idik, şimdi siz, bizden Allahın

azâbından zerrece bir şey defî edebiliyor

sh:»3024

musunuz? Eğer, demişlerdir: Allah bize hidayet verse idi elbette sizi hidayeti erdirirdik, şimdi bizler

sızlansak da sabretsek de müsavîdir, bizim için kurtuluş yok 21 İş bitince Şeytan da der ki: doğrusu Allah

size hak va'di va'd buyurdu, ben de bir va'd yaptım size yalan çıktım, maamafih benim size karşı bir sũltam

yoktu, ancak sizi da'vet ettim siz de bana icabet eylediniz, o halde beni levmetmeyiniz nefislerinizi

levmediniz, ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız, ben sizin bundan evvel beni şerik koşmanızı

tanıdımadım, her halde zalimlerin hakkı elîm bir azâbdır 22 İyman edip salih salih ameller işliyenler ise

altından ırmaklar akar Cennetlere konulmuşlardır, rablarının izniyle orada muhalled olarak kalacaklardır,

tehiyyeleri orada selâmdır 23

﴿٢٤﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ
طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٥﴾ تُوْتِي أَكْلَهَا
كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ

يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٦﴾ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ
فَوْقِ الْأَرْضِ مَالَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿٢٧﴾ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ
الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٨﴾

sh:»3025

Meali Şerifi

Gördün'a Allah nasıl bir temsil yaptı; hoş bir kelimeyi, hoş bir ağaç gibi ki kökü sâbit dalı Semada 24

Yemişlerini rabbinin izniyle her dem verir, ve Allah insanlara böyle temsiller yapar ki kavrayıp düşünsünler

25 Habîs bir kelimenin temsili de habîs bir ağaç gibidir ki üstünden cüsselenmiş kararı yoktur 26 Allah,

iyman edenleri hem Dünyada hem Âhirette sâbit söz ile tesbit buyurur, haksızlık edenleri ise şaşirtir ve

Allah ne isterse yapar 27

﴿٢٨﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا

قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٩﴾ جَهَنَّمَ يَصَلَوْنَهَا وَبِعَسَ الْقَرَارُ
﴿٣٠﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ
مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣١﴾ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ
يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالَ ﴿٣٢﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا
لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمْ
الْأَنْهَارَ ﴿٣٣﴾

sh:»3026

﴿٣٣﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ
وَالنَّهَارَ ﴿٣٤﴾ وَآتِيكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ
اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٥﴾

Meali Şerif

Bakmaz mısın onlara ki Allahın nı'metini küfre değiştiler ve kavimlerini helâk yurduna kondurdular 28

Cehenneme, yaslanırlar ona, o ise ne fena makardır 29 Ve Allahın yolundan sapılmak için Allaha

menendler uydurdular, de ki: keyfinize bakın çünkü gidişiniz ateşedir 30 Söyle: o iman etmiş olan

kullarıma : namazı kılsınlar ve kendilerini merzuk kıldığımız şeylerden gizli ve açık infak etsinler, öyle bir

gün gelmeden evvel ki onda ne alım satım var, ne dostluk 31 Allah öyle bir İlahdır ki Gökleri ve Yeri yarattı

ve yukarıdan bir su indirdi de onunla size rızık için türlü semereler çıkardı ve emriyle denizde cereyan

etmek için size gemileri muhassar kıldı, size nehirleri de muhassar kıldı 32 Ve sizin için birbiri ardınca

Şems-ü Kameri muhassar kıldı, yine sizin için leyl-ü neharı verdi öyle ki Allahın nı'metini saysanız onu

bitiremezsiniz, her halde insan, çok zâlim, çok nankör 34

Şunu da yadet ki ya Muhammed!

﴿٣٥﴾ وَاذْ قَالِ اِبْرٰهِيْمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا الْبَلَدَ اٰمِنًا وَاٰجِنِبْنِي
وَبَنِيَّ اَنْ نَّعْبُدَ الْاَصْنَامَ

﴿٣٦﴾ رَبِّ انَّهُنَّ اضَلَّلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَانَّهُ
مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَانَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٧﴾ رَبَّنَا انِّي اَسْكَنْتُ
مِنْ ذُرِّيَّتِي بَوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا
لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ اَفْعَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي اِلَيْهِمْ وَاَرْزُقْهُمْ
مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾ رَبَّنَا انَّا نَعْلَمُ مَا نُخْفِي
وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَيَّ اللهُ مِنْ شَيْءٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي
السَّمَاءِ ﴿٣٩﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَي الْكِبَرِ
اسْمِعِلْ وَاَسْحِقْ اِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٤٠﴾ رَبِّ اجْعَلْنِي
مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴿٤١﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ
لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤٢﴾

Bir de İbrahim'in dediği vakti an: rabbım! Bu beldeyi emin kıl, beni ve oğullarımı putlara uzak

bulundur

sh:»3028

35 Rabbım!. Çünkü onlar insanlardan bir çoğunu şaşkırtırlar, bundan böyle izimce gelirse işte o bendendir,

kim de bana ısyan ederse artık sen gafursun, rahımsin 36 Yarabbenâ! Ben, zürriyetimden ba'zısını senin

beyti muharreminin yanında, ekin bitmez bir vâdide iskân ettim, yarabbenâ! namazı ikame etsinler diye,

bundan böyle insanlardan bir takım gönülleri onlara doğru akıt, ve onları hasılâttan merzuk buyur, gerek ki

şükrederler 37 Yarabbenâ! biz ne gizliyoruz ve ne ilân ediyoruz her halde sen bilirsin, ve ne Yerde, ne

Gökte hiç bir şey Allaha karşı gizli kalmaz 38 Hamd o Allaha ki bana ihtiyarlık halimde İsmail ve İshakı

ihsan buyurdu, şüphe yok ki rabbım her halde duayı işitiyor 39 Rabbım! Beni namaza müdavim kıl,

zürriyetimden de, yarabbenâ! hem duâmı kabul buyur 40 Ya rabbanâ! mağrifet buyur bana ve anama

babama ve bütün mü'minlere, hesap başa dikileceği gün 41

﴿٤٢﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا
يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٣﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي
رُؤُسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْءَتُهُمْ هَوَاءٌ ﴿٤٤﴾ وَأَنْذِرِ
النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا آخِرْنَا
إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نَجِبْ دَعْوَتِكَ وَنَتَّبِعِ الرَّسُولَ أَوْلَمْ تَكُونُوا
أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ﴿٤٥﴾ وَسَكَنْتُمْ فِي مَسَاكِنِ
الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمْ

الْأَمْثَالَ ﴿﴾

sh:»3029

﴿٤٦﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ
لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿﴾

Meali Şerif

Bunları an ve sakın Allahı zalimlerin yaptıklarından gafil sanma, onları o, ancak öyle bir güne te'hîr eder ki o gün gözler belerir 42 Başkalarını dikerek koşarlar, nazarları kendilerine dönmez, ve yüreklerinin içi bom boş hevâ kesilmiştir 43 Hem inzâr ile haber ver insanlara o azâbın geleceği günü, o vakit diyecek ki o zulmedenler yarabbenâ! Bizi yakın bir ecele te'hîr buyur, da'vetine icabet edelim ve Peygamberlerin izince gidelim, hani ya bundan evvel yemin etmiş değil miydiniz: Sizin için zeval yoktu ya? 44 Siz de o kendilerine zulm etmiş olanların meskenlerine sakin oldunuz, onlara nasıl yaptığımız ise sizce tebyyün etti ve size emsal gösterdik 45 Filhakıka onlar mekirlerini yaptılar, Allah indinde de onlara mekir var, isterse onların mekirleri dağları yerinden oynatacak olsun 46

﴿٤٧﴾ فَلَا تَحْسِبَنَّ اللَّهَ مُخْلَفًا وَعَدَهُ رَسُولُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
ذُو انْتِقَامٍ ﴿٤٨﴾ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ
وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٩﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ
مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٥٠﴾

﴿٥٠﴾ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطْرَانٍ وَتَغْشَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ ﴿٥١﴾
لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ
﴿٥٢﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّ مَا هُوَ إِلَهُ
وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٥٣﴾

Meali Şerifi

O halde sakın Allahı Peygamberlerine olan va'dine hulf eder sanma, şüphesiz Allah azîzdir, intikamı

vardır 47 O gün ki Arz başka tebdil olunur, Semavat da ve hep o vâhid, kakhâr olan Allah için fırlarlar 48 Ve

görürsün mücrimleri o gün birbirlerine çatılı çatılı bukağılardadırlar 49 Gömlekleri katrandan, ve yüzlerini

ateş kaplıyor 50 Çünkü Allah her nefsi kazandığı ile cezalandıracak, haberiniz olsun ki Allahın hesabı seri'dir

51 Bu işte insanlara belîğ bir tebliğdir, hem bununla inzar edilsinler, hem onun ancak bir tek îlâh olduğunu

bilsinler hem de öğüd alsın akl-ü vicdanı temiz olanlar 52

48. ﴿غَيْرِ الْأَرْضِ﴾ - Bu terkib iki ma'nâya gelebilir: birisi Arz mahiyetinden başkasına demek

olur. Birisi de bu Arzın, gayriye ya'ni başka bir Arza demek olur. Ve her iki ma'nâ ile te'vil varid olmuştur.

Netekim ba'zı rivayetlerde Arz ateş olacak, Semavat Cennet denilmiş, ba'zı rivayetlerde de Arz gümüş

sebîkesi gibi bembeyaz, üzerine kan dökülmedik günah işlenmedik bambaşka bir Arz olacak denilmiştir.

Sehl ibni Sa'dden menkuldür ki dinledim demiş Resulullah

sh:»3031

buyuruyordu ki «yevmi Kıyamette nâs kursatünnakiy gibi beyzâ ve afrâ bir Arz üzerinde haşrolunacak».

Hazreti Aişeden merviydir ki « **يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ** » kavli ilâhîsinden

Resulullaha sual ettim: «ya Resulallah o gün insanlar nerede olacak? dedim. Buyurdu ki «bir şey sordun ki

ümmetimden hiç biri sormamıştı, o vakit nâs cisri Cehennem üzerinde - diğer bir rivayette - Sırat üzerinde

olacak» demiştir.

Arz, ma'rife olarak zikr-ü iade edilmiş olduğuna ve bu surette sani evvelin aynı olması asıl bulunduğuna

nazaran da ikinci ma'nâ zahirdir. Maamafih zamir ile « **غَيْرَهَا** » buyurulmayıp da ismi zahir ile «

غَيْرَ الْأَرْضِ » buyurulması evvelki ma'nâya da ihtimal verdirmektedir. Sonra her iki takdirde de

tebdil dahi iki ma'nâyâ muhtemeldir: birisi i'damı küllîden sonra halkı cedid, ya'ni tebdili zat, diğeri de

maddesinin bakasıle tebdili sıfat ki tahvil demek olur. Mütakellimînin ba'zısı evvelki ma'nâyı ahz etmiştir.

Çünkü tebdil, zatı Arza isnad edilmiş olduğu gibi « كَلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ » kavli

ilâhîsi de zahiren bunu muktezidir. Bâlâdaki nakle muvafık olarak İbni Mes'ud Hazretleri «Arz, üzerinde kan

dökülmedik, günah işlenmedik, Süzölmüş beyaz gümüş gibi bir Arza tebdil olunacak» demiş olduğu cihetle

bunun tebdili zat demek olduğu da söylenmiştir. Ba'zı mütakellimîn de ikinci ma'nâyı ahzetmişlerdir. Çünkü

tebdilin tahvil ma'nâsına isti'mali de mütearef olduğu gibi ba's hakkındaki « عَجَبُ الذَّنْبِ »

hadîsini bakai maddeyi bir iş'ar var gibidir. İbni Abbas Hazretlerinden de merviydir ki «Arz, yine bu Arz, şu

kadar ki sıfâtı tagayyür edecek, ezcümle dağları yürüyecek, denizleri yarılacak, dümdüz olacak, iğrilik

büğrölük görülmeyecek» demiş ve beyti okumuştur.

وما الناس بالناس الذين عهدتهم
ولا الدار بالدار التي كنت تعلم

Fünunı tecribiyye ve ezcümle kimya kavaidine nazaran bakai madde suretiyle Arzın tahvili imkânını mülâhaza kolay ise de maddenin i'damı tarikile tebdilin imkânını mülâhaza müşkildir. Onun için maddenin kıdem ve bakasına zahib olan feylesoflar bunu mümteni' addettiklerinden tahvil suretine kasrı nazar etmişlerdir. Maamafih son zamanlarda maddenin mücerred kuvvete tahavvülü imkânını gösteren bazı tecribelere tesadüf edildiğinden bakai madde kanunu «bakai kuvvet» kanununa, bu da «bakai illet» kanununa irca' olunmuştur. Bakai illet ise şüphe yok ki bakaulaha raci'dir.

Hulâsa maddenin fenası aklen de mümteni' değildir. Binaenaleyh tebdile iyman ile tafsilini ilâhîye ilmi ilâhîye tefviz etmek, daha muvafıktır. Maa'haza bu hususta maddenin ifnası şart olmadığından tahvile itikad da kâfi olabilir. Bir de İbni atıyye tefsirinde şunu da rivayet etmiştir ki tebdil Arz da olacak ve lâkin her ferikın haline göre: kimine ekmek, kimine gümüş, kimine ateş **اه**. Bu rivayette muhtelif rivayetlerin bir cem'-ü tevfikı vardır. Maamafih bu kabil tebdilât Dünyada dahi görülüp durmaktadır.

Hasılı, o şaşmaz va'd-ü intikamın tahakkuku, o gün ki: Arz, başka arza tebdil olunacak. «

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ، وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ، وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا
وَحَقَّتْ

» gibi âyetlere bak.

﴿وَالسَّمَوَاتِ﴾ Semavât da - öyle değişecek, infitar ve inşikak ederek Güneş ve Kameri

tutulup derilerek, yıldızları söndürüp dağıtılarak düşülecek, başka Semalara tebdil edilecek. Ya'ni Kıyamet

kopacak, bu Dünyanın Arz ve Semavâtı yerine Âhret Arzı Âhret Semavâtı kurulacak.

﴿وَبَرَزُوا لِلَّهِ﴾ ve hepsi Allah için bürüz edecekler

sh:»3033

- ya'ni bütün halk ve bu miyanda alel'husus o zalimler mevkuf buldukları kabirlerinden yürütülecek. Gizli

yapıyoruz zu'mettikleri bütün amellerile Arasat meydanına dökülecek, hiç bir yerde gizlenemiyerek ve

başka hiç bir merci' bulunamıyarak Allah için, Allahın hukm-ü cezası için mahkemei kübrâya çıkacaklar

﴿الْوَّاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ O Allah için ki vahid, kahhâr. - Vâhid, ya'ni şeriki yok, bu âlemde ondan

başka ilâh iddia edenler, başka ma'bud, başka rab tanımak isteyenler veya nefislerine, hevâlarına tapanlar,

o gün görecekler, anlıyacaklar ki Allahdan başka ilâh yok, ona karşı iddia ettikleri şerikler, menfaat

umdukları, kuvvet isnad ettikleri metbu'lar, hâkim zannettikleri hayaller hiç imiş. Allah, bir ve kahhar, ya'ni

her şey'e galib, her şey onun hukm-ü kudretine mağlûb ve mahkûm, iradesine karşı gelinmek ihtimali yok,

kahrine Yerler Gökler dayanmaz, onun için Yerler Gökler değişmiş. Herkes onun huzuri celâlinde boyun

bükmüş ve esasen hepsi onun için vücade çıkmış. Hâsılı burada sıfâtı ilâhiyyeden bilhassa vahid ve

kahhar sıfatlarının zikr olunması o günün kemali dehşetini ifade içindir ki bunun nazırı «

الْمَلِكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ» dır.

49. ﴿وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ﴾ Ve o gün o mücrimleri göreceksin ki

﴿مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾ esfadda çatılmışlar - esfad denilen bağlarla çatılmış

bağlanmışlar. 50. ﴿سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ﴾ gömlekleri katrandan - ma'lûm ki katran:

siyah, çirkin ve sert kokulu. Sür'atle iştiâl eder, hârr ve keskin bir usâredir. Arablar bunu uyuz develere

sürerler. Denilmiş ki eshabı nâr, katranla tılâ olunacak ve o, adetâ onların donu, gömleği olacak, ve bu

suretle kendilerinde dört türlü azâb içtima' edecek; ki çirkin renk, fena koku, şiddeti hararet, sür'atle iştiâle

kabiliyyet. Ancak unutulmamak lâzım gelir ki

sh:»3034

bütün Arz-u Semavâtiyle âlemin tebeddül ettiği o gün eşyanın havass ve evsafı bambaşka bir halde

değişmiş bulunacaktır. Binaenaleyh o günkü katran, bu gün bildiğimiz katranlarla takdir-ü ta'yin

olunamıyacak bir şeydir. O halde ifade, bir temsil demek olur. Evvelâ şurası zahir ki bu ta'birden son derece

bir sefalet tebadür eder. Saniyen Ebüssüüd tefsirinde der ki bunun cevheri nefsi ihata edip ona âlâm ve

gumum celbeyliyen, redîy melekeler, denîy huylar olması muhtemeldir. Daha doğrusu mezkûr katran

onların bu neş'ette ya'ni Dünyada bulaştıkları ve kendilerine şiar edindikleri batıl akıdelerin türlü türlü

azâbları calib olan çirkin amellerin aynıdır ki diğer neş'ette ya'ni Âhrette o suretle tecessüd ederek

azâblarının iştidadına ba'ıs olacaktır **اهـ**.

﴿وتَغْشَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ﴾ Ve yüzlerini ateş bürüyor. - «

«نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ، الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْعَدَةِ» mantukunca evvel emirde

kalblerden tutuşacak olan Cehennem ateşi yalnız içlerini yakmakla kalmıyacak, o katranlı cesedlerinin her

tarafını kaplıyacak ve hattâ a'zayı zâhirelerinin en kıymetlisi olan ve havass-ü meşairin mecmaı bulunan

yüzlerini dahi bürüyecek. Müfessirînin ihtiyar ettikleri bu ma'nâ «

«يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ» mazmuna gibi Cehennem içindeki bir

halleri demek olur. Fakat bunun ondan önce haşır sırasında veya Sırat üzerinde olması daha zahirdir. «

«تَرَى» hitabı da buna karînedir.

51. ﴿لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ﴾ Çünkü Allah, her nefsi kesbiyle

cezalandıracaktır. - Ya'ni bütün onlar: Arz ve Semavâtın o inkılâb ve tebeddülü, o bürüz ve mücrimlere o

muahaze, Allahın herkesi, her insanın benliğini kazancına göre hayra hayır, şerre şer karşılıkla

cezalandırması hikmeti için yapılacaktır. Ve onun için o gün o mücrimler cezalarını bulurken sen onları öyle

göreceksin ya Muhammed, veya ey mu'mini kâmil! ﴿إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾

Şüphe yok ki Allah, seriulhisabdır. - Zira

sh:»3035

onu bir şe'n, diğer bir şe'nden meşgul etmez. İmhal edip dururken birdenbire hisaba çeker. Ve isterse

hepsini bir anda intac eder. Sûrei Ra'dde « إِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ » buyurulmadımı idi?

52. ﴿هَذَا﴾ İşte bu - kitab, ya'ni bu sûrei İbrahim veya bu sûrenin hatimesini teşkil eden işbu «

﴿سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ « وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهُ غَافِلًا » ihtarı

﴿وَلِيُنذِرُوا بِهِ﴾ Bir de nasa bir tebliğ -kâfi ve belîğ bir nasihattir. ﴿بَلَاغٌ لِلنَّاسِ﴾

bununla inzar edilsinler için ﴿وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ﴾ ve hakikaten ilâh bir,

ancak bir olduğunu bilsinler için ﴿وَلِيَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾ ve ülû'elbab olanlar

tezekkür etsinler - ya'ni ne yaptıklarını ve ne yapacaklarını, şimdiye kadar ne dinde, ne mezhebde ne

amelde bulduklarını ve bundan sonra ne yolda hareket etmeleri lâzım geleceğini düşünsünler,

anlarsınlar içindir ki... - Bu indirildi. « لِيُنذِرُوا الْخ » buyurulmayıp da bir «vav» ilâvesile «

وَلِيُنذِرُوا » buyurulmasında ne kadar cem'iyyetli bir belâgat vardır. Bu «vav», atıf veya ibtidaiyye

olarak mülâhaza edilebileceği cihetle evvel emirde iki sureti rabıt muhtemil olur. Atf olduğu takdirde

makablinde « لِيَنْصَحُوا » gibi mukadder bir ma'tufün aleyh ihtar ederek nasihat edilsinler için ve ilh...

mealini ifade eyler. İbtidaiyye olduğu takdirde de gösterildiği vechile «lâm» ın müteallakını kelâmın

nihayetinde mülâhaza ettirir. Öyle ki bu önündeki Sureye teallük edebilir. Binaenaleyh bu âyet, bir taraftan

Sûrei «İbrahim» i itmam ederken diğer taraftan maba'dindeki Sûrei «Hıcr» e bir tavi'e' denebilecek surette

beliğ bir tahallûs olmuştur. Şu halde Sûrei «İbrahim»i müştemil olduğu ahkâmı i'tikadiyye hasebile nasa bir

tebliği mahsus, Sûrei «Hıcr» i de inzar, tevhid, tezkir hikmetlerle onun bir tetmimi halinde mülâhaza

edebiliriz.

